

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

מהיכנו, כיון שהוא מיועד גם לשימוש חפץ של היתר, ואגב החפץ של ההיתר מותר לטלטלו. ובאמת שבמקרה זה שמים נוטפים מהמזגן יש לדון עוד, שאם הם נוטפים במקום שזה מהווה מיאוס, יהיה מותר לסלקם מדין גרף של רעי. ובכל אופן, כשקורה דבר כזה יש להיוועץ עם רב כיצד לנהוג, כיון שאף הפתרון הנ"ל לשים בדלי דבר היתר, אינו פשוט⁴.

מים שנשפכו על הריצפה, האם מותר להספיגם במגבת וכדו'?

הגמרא במסכת שבת⁵ אומרת, שבהמה שנפלה למים מותר לשים כרים וכסתות במים בשביל שתוכל הבהמה לעלות בעזרתם מן המים. ומקשה הגמ' והרי זה מבטל כלי מהיכנו, כיון שא"א להשתמש בכרים וכסתות אלו לאחר שנספגו במים. ומתרצת הגמ', שמשום צער בעלי חיים התירו. ומבואר בזה, שהספגת בגדים במים באופן שא"א יהיה אח"כ להשתמש בהם נחשב ג"כ לביטול כלי מהיכנו, ורק במקום צער בע"ח התירו זאת. וכן פסק השו"ע⁶.

אמנם כתבו הפוסקים⁷, שכל איסור ביטול כלי מהיכנו הוא רק בכלי שלא כל ייעודו הוא בשביל שימוש כזה שמבטלו אח"כ מלהיות ראוי

מזגן שמטפטף מים, האם מותר לשים תחתיו כלי לקבל את המים?

מים הנוטפים מן המזגן הינם מוקצה. וטעם הדבר, משום שהם "נולד", פירוש - מציאות חדשה שהתחדשה בשבת נקראת "נולד" והיא מוקצה. המ"ב¹ כותב, כי מים המטפטפים מן האילנות בחודש ניסן הינם מוקצה משום "נולד", שהרי אינם מי גשם, אלא הם מים שנוצרו מן הלחות שבאוויר, וא"כ זוהי מציאות חדשה שהתחדשה, ואינו דומה למי גשם שאע"פ שירדו בשבת אינם מוקצה, כיון שהגמרא אומרת שמי גשם היו כבר בעננים מלפני שבת. ואותו הדבר מים הנוטפים מהמזגן, שהם מים שנוצרו מהלחות שבאוויר, ולכן הם נולד והינם מוקצה. ומעתה, אסור לשים דלי לקבל את המים הנוטפים מהמזגן, משום איסור "ביטול כלי מהיכנו", שכיון שהמים הינם מוקצה, א"כ אחר שינטפו בתוך הדלי יהיה הכלי אסור בשימוש בשבת.

והעצה לזה, אם שכחו לשים כלי מערב שבת, לשים בתוך הדלי חפץ שאינו מוקצה והוא חשוב יותר ממי המזגן², [וישים אותו באופן שא"א יהיה לנוער אותו בלא לטלטל את המוקצה עמו³], ואז אף שיפלו המים לתוך הדלי אין הכלי מתבטל

¹ סימן ש"י ס"ק ל"ב.

² מ"ב סימן רס"ה ס"ק ו' והוא מדברי המג"א שם ס"ק ג' בשם הגה' אשרי.

³ כפי תנאי ההיתר בטלטול דבר שהוא בסיס לדבר האסור והמותר המבואר סימן ש"י סעיף ח', וצ"ע לזה המ"ב שם.

⁴ עיין בהגהות הגאון רבי עקיבא איגר על השו"ע סימן רס"ה סעיף ג'.

⁵ דף קכ"ח ע"ב.

⁶ סימן ש"ה סעיף י"ט.

⁷ ספר שבות יצחק דיני מוקצה פרק כ', ושמירת שבת כהלכתה פרק כ"ב הערה מ"ז.

מצוה הוא לעשותו¹¹. וכל מה שאפשר לעשות עבור החולה מותר, בין אם השפעת הטיפול תהיה ניכרת בשבת עצמה בין אם תהיה ניכרת רק לאחר השבת, אם הדבר יכול לייצב או לשפר את מצבו של החולה צריך לבצעו אפילו תוך כדי חילול שבת. ואף אין הבדל בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן.

לשימוש, כגון דלי שרוצה לקבל בו מים שהם מוקצה, וכו"ל. אבל כלי שכל ייעודו הוא בשביל זה, אי"ז נחשב לביטול הכלי מהיכנו שאדרבה הרי לזה הוא מיועד. והדוגמא לזה, שקית אשפה, שאע"פ שהיתה ריקה בכניסת שבת ולא היתה מוקצה, מותר בשבת לשים בה פסולת אפילו שעכשיו היא נהיית מוקצה, והטעם משום ששקית אשפה ייעודה הוא בשביל לשים בה אשפה. וכן ממחטות טישו וכדו', שאע"פ שגורם לעשותם מוקצה לאחר השימוש בהם הדבר מותר, מפני שזהו ייעודם לדבר זה. ולפי זה, בנידון שלנו במים שנשפכו על הרצפה ורוצה להספיגם, יש לחלק בין סוגי הבגדים בהם הוא רוצה להשתמש לצורך זה: שאם משתמש בסמרטוט המיועד לדבר זה, מותר, אבל לקחת מגבת לצורך זה, אסור, שהרי המגבת אינה מיועדת להספגת מים שבריצפה, והרי הוא גורם שתתבטל משימושה לאחר זאת⁸.

האם מותר לחלל שבת עבור חולה?

בגליון הבא:

- כשצריך לחלל שבת בשביל פיקוח נפש האם מותר לעשות זאת באופן הרגיל?
- האם עדיף שגוי או קטן יחללו את השבת עבור חולה?
- האם מותר לחלל שבת גם בספק פיקוח נפש?
- שמעתי על מקרה של פיקוח נפש ורצתי להציל תוך כדי חילול שבת, ולבסוף התברר שכבר הגיעו למקום אנשי הצלה ולא הייתי נצרך שם, האם נחשב לי הדבר כחילול שבת?

הדין בטיפול בחולה בשבת מתחלק לב' חלקים. א' כשהמצב הוא בגדר "פיקוח נפש", ב' כשהמצב אינו בגדר פיקוח נפש. ראשית נבאר את החלק הראשון.

הגמרא במסכת יומא⁹ מביאה את הפסוק "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם", ודורשת מזה: שרק מתי שמתקיים "וחי בהם" צריך לשמור את חוקות ומשפטי התורה, אבל כשיש חשש לחיי אדם אין צריך לשמור את חוקות ומשפטי התורה¹⁰.

ומשום כך אין איסור כלל בחילול שבת עבור חולה שיש בו חשש פיקוח נפש, ואדרבה דבר זה

⁸ כמובן רק באופן שגורם שיותר א"א יהיה להשתמש במגבת.

⁹ דף פ"ה ע"ב.

¹⁰ אמנם בג' עבירות חמורות "עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים" צריך האדם למסור את נפשו ולא לעבור עליהם.

¹¹ שו"ע סימן שכ"ח סעיף ב'.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il